

KIBİR

<https://www.youtube.com/watch?v=sGHvfD9t3iM>

Hazirlik Sorulari:

1. Ucb ve kibir nedir, tanımlayınız.
2. Gazâli ucb ve kibri nasıl ayırır?
3. Bediuzzamana göre ucb nasıl bir hastalıktır?

Gerçek Müslümanlık adına tevâzu ve mahviyet çok önemli bir esastır. Kibir, şeytanı şîrâzeden çıkardığı gibi günümüzde de şeytanın avnesini ve çıraklarını yoldan çıkarmaya devam ediyor. Diğer bir ifadeyle, şeytan kendisini yoldan çıkaran kibir dinamiğini bugünkü çıraklarına karşı da kullanıyor. Onlar da kendilerini olduklarından büyük görüyorlar, büyük kabul edilmek istiyorlar, herkesten alkış bekliyorlar, "sen, sen" denmesini duymak arzuluyorlar. Evet, bu bir iç maraz, bir hastalıktır. Bir insan böyle bir hastalığa tutulmuş, bünyesine böyle bir virüs girmişse -muhakkikine göre- dinde buna büyüklenme, kibir deniyor.

Kibirli bir insanın iman dairesine girmesi, bir şekilde girmişse uzun süre o daire içinde kalması çok zordur. O, yerinde başını alır nifak vadilerinde dolaşır; hafizanallah, bir gün gelir tepetaklak küfür gayyâsına yuvarlanır.

Nifak, bir yönüyle küfür ile iman arasında bir orta menzildir. Zâhiren, şeklen müslüman gibi görünürler; müslümanların yaptıklarını yaparlar; namaz kılarlar, oruç tutarlar. Fakat Allah ile münasebetleri yoktur; mağrurdurlar, kibirlidirler!

Gurur, aldanmışlık demektir; mahiyetini görememe, bilememe, kendini tanıyamama ve menşeiyle kendini okuyamama demektir. Bunun insanın içine aksedişine "ucub" denir, "iç beğeni" diyebilirsiniz; dışa vuruşuna da "fahr" denir; böbürlenme. Bunlar İmam Gazzâlî hazretlerinin "Mühlikât" tabir ettiği "insanı helâkete götüren faktörler"dendir.

İnsan bu türlü virüslere yenik düşmüşse, camiye gelmesi, namaz kılması da onu kurtaramayabilir. Çünkü bu marazlar başka marazlara birer çağrı, birer davetiyedir. Bunlara yakalananlar marazdan maraza sıçrayarak/geçerek bir marazlar fâsid dairesi içinde dolaşır dururlar. Sıyrılamazlar bir türlü!..

Kibir, büyüklük, ululuk manasına gelir. Dinî bir tabir olarak, kişinin kulluk edebine uymayacak şekilde kendisini diğer insanlara karşı ululaması, onları hakir görmesidir. Aslında insanın Allah'ın bir mahluku olarak, diğer mahlukata karşı da büyüklenmeye hakkı yoktur. Kul ve mahluk olma cihetiyle bir eşitlik mevcuttur. Ancak Allah Teala hazretleri, insana, hilafet ve emanet gibi bazı ziyade mesuliyetler vererek, bunun gereği olarak diğer mahlukata karşı bir kısım imtiyazlar vermiştir; akıl ve irade sahibidir, diğer mahluklar üzerinde tasarruf yetkisi vardır. Bu imtiyazları onu hayvanata karşı kibre değil, Cenab-ı Hakk'a karşı şükre ve hamde sevkemelidir. Tıpkı meyveli bir ağacın yerlere eğilmesi gibi, insanî imtiyazlara sahip beşeriyetin, Allah'ın huzurunda rükû-u tevazuya eğilmesi, secde-i şükre ve hamde kapanması gerekir, tekebbüre gitmesi değil.

İmam Gazâlî'ye göre, "kibr, "batınî ve "zahirî" olmak üzere ikiye ayrılır: Batınî kibir nefsin derinliklerinde ruhî bir ahlaktır. Zahirî bir kibir ise dışa akseden, azalarda görülen kibirdir. Esasen en doğrusu, içteki ahlaka kibir denir. Zahirdeki hareketler kaynağını içtekinden alır. Dıştaki hareketleri meydana getiren zaten bu iç ahlaktır. Bu sebeple, hastalık azalarında kendini gösterince, kibirlendi denir. Görünmediği zaman "o kibirlidir" denir. Şu halde kibrin aslı insan tabiatındaki ahlaktır. Bu da kendisini başkasına üstün gösterme arzudur."

Dinimiz, her hayrın, her fazilet ve üstünlüğün Allah'tan geldiğini tedris eder. Bu sebeple kişinin mazhar olduğu bazı faziletler sebebiyle hemcinsine karşı büyüklenmesini, bu nimetlere nankörlük kabul eder, onu asıl veren

Allah'tan gaflet alâmeti bilir. Bu sebeple kibir, şiddetle reddedilen, kınanan huylardan biridir. Meseleye Kur'an-ı Kerim'in müteaddit ayetlerle yer vermesi de kibrin din nazarında ne kadar kötü olduğunu anlamaya yeterlidir. Birkaç ayetin mealini kaydediyoruz:

"Yeryüzünde haksızlıkla kibirlenenleri ayetlerimden çevireceğim" (A'raf 146).

"Allah, büyüklük taslayan her zorbanın kalbini mühürler" (Mü'min 35).

"(Peygamberler hep) futuhat istediler. (Buna kavuştular.) Hakka karşı alabildiğine inad eden her mütekebbir zorba ise nihayet hüsrana uğradı" (İbrahim 15).

"(Allah) o büyüklük taslayanları sevmez" (Nahl 23).

"Andolsun ki (kâfirler), kendi kendilerine büyüklenmişler, azgınlıkta pek ileri gitmişlerdi" (Furkan 21).

"Bana kulluk etmeyi kibirlerine yedirmeyenler alçalmış olarak cehenneme gireceklerdir" (Mü'min 60)

"Yeryüzünde büyüklük taslayarak yürüme. Sen ne yeri yarabilir, ne de dağlarla boy ölçüşebilirsin. Bütün bunlar, Rabbinin katında çirkin sayılan günahlardır" (İsra 37-38).

"İnsanları küçümseyip yüz çevirme, yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Allah kendini beğenip övünen hiçbir kimseyi şüphesiz ki sevmez" (Lokman 18).

Kur'an-ı Kerim'de kibire bu kadar yer verilmesinin sebebi, bunun küfrü tazammun etmesindedir. Çünkü büyüklük, izzet, azamet ve üstünlük sadece Allah'a yaraşır. Hiçbir şeye gücü yetmeyen, herşeyini Allah'a borçlu olan biçare insanın kibir ne haddine! Kul kibirlendiği vakit, sırf Allah'a yaraşan bir sıfatta Allah'a karşı münazaaya, yarışa girmiş olmaktadır. Gazâlî bu davranışı, bir hizmetçinin padişahın tacını giyerek onun tahtına oturup hükmetmeye kalkmasına benzetir. "Bir uşak için, bundan daha büyük bir cür'et, bundan daha vahim bir cinayet olur mu?" der ve: "Şüphesiz bu uşak, padişahın en ağır cezasını hak eder" diye hükmeder. Nitekim kaydedeceğimiz ilk hadiste, Rab Teala hazretleri: "Azamet benim gömleğim, ululuk benim cübbemdir. Kim benimle bu hususta ortaklığa kalkışırsa, ben onun belini kırarım" buyurmuştur.

Kibirin zıddı tevazudur. Tevazuyu alçak gönüllülük olarak ifade eder isek de, esas itibariyle mazhar olunan nimetleri Allah'tan bilmeyi ifade eder. İslam büyükleri, tevazunun insanları yücelteceğini, kibrin de alçaltacağını kabul eder. Hz. Ömer şöyle buyurmuştur: "Alçak gönüllü, mütevazi ol ki, Allah seni yüceltsin. Kul kibirlenip böbürlendiği zaman Allah Teala hazretleri onu alçaltır ve bir meleğ: "Uzak ol! Allah seni uzaklaştırınsın!" der. Kibirli insan kendi kendini büyük görürse de herkesin nazarında düşük, hatta domuzdan daha adidir" demiştir.

Bu manayı, Ka'b (radıyallahu anh) bir başka üslubla ifade etmiştir: "Allah kime dünyalıktan bir nimet verdi de, adam bu nimetin şükrünü ödedi ve tevazuunu gösterdi ise, Allah Teala o nimetin menfaatini dünyada ona gösterdiği gibi, ahirette de derecesini yükseltir. Fakat verdiği nimete şükretmez ve tevazu göstermezse, Allah Teala, dünyada o nimetten ona bir kâr sağlamadığı gibi ahirette de ona cehennemden bir kapı açar; dilerse affeder, dilerse azab eder."

Kibir, Gazâlî'ye göre, Allah'a, peygamberlere ve diğer insanlara karşı yapılırdır. Her üçü de mezmun ise de, en kötüsü Allah'a karşı olandır. Bediüzzaman, insanların diğer mahlukata karşı da kibire düşebileceğini ifade eder: "Ey insan! Kur'an'ın desatirindedir (düsturlarındandır) ki, Cenab-ı Hakk'ın masivasından (mahlukatından) hiçbir şeyi, O'na taabbüd edecek bir derecede kendinden büyük zannetme. Hem sen kendini hiçbir şeyden, tekebbür edecek derecede büyük tutma. Çünkü mahlukat, mabudiyetten uzaklık noktasında müsavi oldukları gibi, mahlukiyet nisbetinde de birdirler."

Kibir ve tevazu meselelerine zaman zaman temas eden Bediüzzaman, kibirin asıl kaynağının insandaki küçüklük olduğunu ifade eder. Ona göre: "...Sığar-ı nefis, tekebbürün menbaıdır. Zaaf, gururun madenidir..." Bu temel düşünceden hareketle: "Büyük görünme küçülürsün" der. Büyüklerde büyüklüğün emaresi tevazu ve mahfiyettir, küçüklerde küçüklüğün emaresi gurur ve kibirdir.

Tekebbür kötü, tevazu iyi olmakla birlikte, Bediüzzaman bunların kullanılacağı yerin iyi tayin edilmesine dikkat çeker: "Zaifin kavîye karşı izzet-i nefsi, kavide tekebbür olur; kavînin zaife karşı tevazuu, zaifte tezellül olur. Bir

ulü'l-emrin (amirin) makamında ciddiyeti vardır; mahviyeti, zillettir, hanesindeki ciddiyeti, kibirdir, mahviyeti tevazudur..."

Ucb'a gelince, bu kibre yakın mezmum bir haslet ise de, kibrden biraz farklıdır. Ucb'u "kendini bir şey sanmak, kendini beğenmek, amele güvenmek, yaptığı hayırların kendini mutlaka kurtaracağı inancında olmak" şeklinde tarif edebiliriz. Esasen ucb, lügat olarak beğenmek, hoşlanmak, hoş gitmek manasına gelir.

Gazâlî, ucbla kibir arasını tefrikte şöyle bir açıklama sunar: "Ucb, mutlak surette kendini beğenmek, kibir ise, kendisini başkasından üstün görmektir. Her ucub sahibi mütekebbir olmaz. Çünkü çok defa insan kendisini beğenir, fakat başkasını da kendisinden üstün görebilir ve ona karşı kibretmez."

Kur'an'da ucuba temas eden ayetlerden biri, Müslümanların Huneyn Savaşı sırasında halet-i ruhiyelerini örnek verir. Huneyn Savaşı, Mekke' nin fethinden sonra 12 bin kişilik bir kuvvetle yapılan bir savaştı. İlk defa Müslümanlar böyle bir sayıya ulaştıncaya bu durum, Müslümanları ucba sevk etmişti. Bir asker: "Benî Şeyban'la karşılaşacak bile olsak ehemmiyeti yok. Bugün kimse bize azlığımız sebebiyle galebe çalamaz" dediği rivayet olunur. Hz. Ebu Bekr de: "Ey Allah'ın Resulü, bugün artık bize azlık sebebiyle galebe çalınamaz" demiştir. İşte bu halet-i ruhiyeyi: "Muhakkak ki Allah pek çok yerde ve Huneyn gününde size yardım etmişti. O gün çokluğunuza güvenmiştiniz. Fakat bu size fayda vermedi. Yeryüzü o kadar genişliğiyle beraber, size dar geldi ve arkanızı dönüp gittiniz" (Tevbe 25) mealindeki ayet tescil etmektedir. Ayet-i kerime, sayıca çokluğa güvenip, harbin şartlarına riayet etmeyen, zaferin Allah'tan geldiği gerçeğinden gaflete düşen Müslümanların, bu çokluğa rağmen ilk karşılaşmada bozguna uğrayıp kaçtıklarını belirtmektedir. Bir başka ayet de kâfirlerin de kal'a ve maddî güçlerine güvenmelerine temas eder: "..Halbuki onlar, kal'alarının kendilerini Allah'tan koruyacağını sanmışlardı. Ama Allah'ın azabı onlara beklemedikleri yerden geldi" (Haşr 2).

Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) şöyle buyurmuştur: "Üç şey helak edicidir: İtaat edilen aşırı cimrilik, uyulan hevesat ve kişinin kendini beğenmesi (ucb)."

Ayet-i kerimede, "Nefislerinizi temize çıkarmayın (kusursuz addetmeyin)" (Necm 32) buyrulmuştur.

Hadislerin verdiği derse göre, kişiye günah olarak ucb yeterlidir. Hatta kişinin, kendini günahsız bilme günahına düşmektense, günah işleyip tevbe etmesi daha iyidir: "Siz hiç günah işlememiş olsanız, ben onun daha büyüğünden sizin için korkarım: O da ucubtur, ucubtur."

Kibre düşen kimsenin haliyle ilgili bir tasviri Gazâlî'den sunup, bu mevzuda daha fazla bilgi için onun ölmez eseri İhya'yı tavsiye edeceğiz (Ahmed Serdaroğlu tercümesi 3, 718-808).

"Kişi ne zaman başkasına nisbetle kendini büyük görürse, başkasını kendisinden düşük, hakir ve alçak görmeğe başlar. Onu yanına yaklaştırmak istemez, meclisine almaz. Onu, karşısında bir hizmetçi gibi görmek ister. Hatta hizmetçi olarak da kendisini kabul etmeyebilir ve onu hizmetçi olarak da karşısında görmek istemez. Şayet kibri biraz daha hafif ise, müsavi olmasından çekinir, yanyana gidemeyecekleri dar yollarda ve meclislerde öne geçer, onun selam vermesini bekler. Kendinin ihtiyacına bakmakta kusur ederse, neden böyle yaptın diye ona hayret eder. Karşısına çıktığı zaman onu muhatab almak istemez. Va'zu nasihatini dinlemez. Kendisine bir şey iade etse kızar. Muallimlik yaparsa talebelere hoş davranmaz. Onlara hakaret eder. Onlarla alay eder ve kendi işinde çalıştırır. Avama bakışları, hayvana bakışlarından farklı olmaz. Hülâsa, kibirli adamın, sayılamayacak kadar çok çeşitli tavır ve davranışları vardır. Bunları herkes anlayabileceği için, burada sayılmalarına lüzum yoktur.

İşte bu kibirdir. Kibrin afetleri büyük, gaileleri pek çoktur. Havassın çoğu kibirden helaka gider. Avam şöyle dursun, abid, zahid ve alimlerin çoğu da kibir hastalığından kurtulamazlar. Kibrin doğurduğu felaket nasıl büyük olmasın ki? **Resul-i Ekrem: "Kalbinde zerre kadar kibir olan cennete giremez" buyurmuştur.**

Ölçüler'deki kibir üzerine yazılan yazı da dikkat çekicidir. Faydalı olur mülahazası ile onu buraya alıyoruz. Böyle bir satır yok.

Bencillik Girdabı

İnsana bahşedilen benlik emaneti, en büyük gerçeği tanıyıp bulma yolunda ona verilmiş mukaddes bir armağandır. Vazife biter bitmez de taşa çalınıp kırılması gerekli olan bir armağandır. Böyle yapılmadığı takdirde kabarrır, şişer ve sahibini yutacak bir ifrit haline gelir. Fert, onunla Yüce Yaratıcı'yı, O'nun kudretinin, ilminin, iradesinin sonsuzluğunu; eksiklik ve kusurların O'nun semtine sokulamayacağını idrâk edecek, sonra da sinesinde tutuşturduğu marifet ve muhabbet ateşiyle onu eritip bitirecek; sadece Yüce Yaratıcı'nın varlığıyla bakıp görecek; O'nunla düşünüp O'nunla bilecek ve sadece O'nunla soluyacaktır. Hep bencil olarak kalıp gitme, Hakk'ı görüp bilememenin, sonsuzluk yolunda mesafe alamamanın ve gözleri bağlı, aynı yerde dönüp durmanın ifadesidir. Devamlı benlik hesabına düşünenler, benlikle oturup kalkanlar, aradıklarını "ego"nun karanlık atmosferinde arayanlar, yıllarca deretepe demeden aşırıp gitseler de bir çuvaldız boyu yol alamazlar. Yapılan işler, işlerin en ağırı, en yorucusu dahi olsa, benlik hesabına yapıldığı takdirde kat'iyyen fazilet ve 'detmez ve ilahî Dergâh'ta kabul göremez. Kendini aşmamış, benliğine bıçak çalıp parçalayamamış, basireti bağlı kimselerin ötelere doğru her hamlesi bir avunma ve aldatmaca, her fedakârlığı da bir akılsızlıktır. Bencillik, şeytanî bir sıfat olduğundan, ona kapılanların, şeytanın akibetine uğrayacağından şüphe edilmemelidir. Şeytanın mazeret ve müdâfaaları bile, gümgüm birer benlik melodisidir. Adem Nebi (a.s.), ufkunun karardığı bir anda, gözyaşlarından yepyeni bulutlar meydana getirerek onunla gönül ateşini, hasret ateşini söndürmeye çalışmasına karşılık, İblis, her kelimesi gurur ve inat, her ifadesi saygısızlık, mazeretler sayıp döküyordu. Benliğin ilimden kaynaklananı, servet ve iktidarla ortaya çıkanı, zekâ ile, cemâl ile şişip büyüyen ve daha birçok çeşidi vardır... Bu sıfatlardan hiçbiri, insanın zâtî malı olmadığından, bu husustaki bir iddia, hakiki Mal Sahibi'nin gazabına bir vesile ve dâvetiye sayılmış ve bu mağrur ruhların helâkiyle neticelenmiştir.

Ferdin şahsî dünyasını tesir altına alan "ego", bir cemaat benliğiyle de omuz-omuza verince, bütün bütün devleşir ve mütecaviz bir ifrit haline gelir. Artık böyle azgınlaşmış bir ruhun elinde en hayırlı şeyler dahi simsiyah bir bulut kesilir ve etrafa gülle, bomba yağdırmaya başlar. Evet böylelerinin elinde, ilim, bir yalancı ışık; servet, çalım ve cakaya vesile; gönül, bir çıyan yatağı; cemâl, çevreye ekşilik saçan bir gam sayfası; zekâ, başkalarını hafife alan uğursuz bir şaklaban hâlini alır. Öteden beri felsefe, benliği; peygamberlik de, hakkı ve mahviyeti temsil etmiştir. Evvelkilerin yolunda; şüpheler, tereddütler, aldatmalar, şiddet ve hiddetler aysberglerin birbiriyle çarpışmaları gibi korkunç müsademelerle dağılıp parçalanmalarına karşılık; ikincilerin yolunda; aydınlıklar, gönül inşirâhları, birbirinin imdâdına koşmalar ve birbirini desteklemeler vardır. Her fırsatta kendini etrafa anlatma ruh haleti, fertte bir eksiklik ve aşağılık duygusunun ifadesidir. Böyleleri, iyi bir ruh terbiyesiyle varlıklarını gerçek Mal Sahibi'ne fedâ edecekleri güne kadar da bu durum sürer gider. Bunların her işi bir çalım, her ifadeleri gürülgürül benlik, her mahviyyet ve tevazûları da ya bir riyâ, ya da kendilerini başkalarına anlattırabilme yatırımıdır. Bin nefrin haknâşinas bencillere!

Bediüzzaman'a Göre Ucb

Arkadaş! Yeise düşen adam, azabdan kurtulmak için, istinad edecek bir noktayı aramaya başlar. Bakar ki, bir miktar hasenat ve kemalâtı var, hemen o kemalâtına bel bağlar. Güvenerek der ki: "Bu kemalât

beni kurtarır, yeter” diye bir derece rahat eder. Halbuki a'male güvenmek ucbedur. İnsanı dalalete atar. Çünkü insanın yaptığı kemalât ve iyiliklerde hakkı yoktur; mülkü değildir, onlara güvenemez.

Hem insanın vücudu ve cesedi bile onun değildir. Çünkü kendisinin eser-i san'atı değildir. O vücudu yolda bulmuş, lakita olarak temellük de etmiş değildir. Kıymeti olmayan şeylerden olduğu için yere atılmış da insan almış değildir. Ancak o vücut hâvi olduğu garib san'at, acib nakışların şehadetiyle, bir Sâni'-i Hakîm'in dest-i kudretinden çıkmış kıymettar bir hane olup, insan o hanede emaneten oturur. O vücutta yapılan binlerce tasarrufattan ancak bir tane insana aittir.

Ve keza esbab içerisinde en eşref, en kuvvetli bir ihtiyar sahibi insan iken, ef'al-i ihtiyariye namıyla kendisine mal zannettiği ef'alın ekl, şürb gibi en âdi bir fiilin husulünde, yüz cüz'ünden ancak bir cüz'ü insana aittir.

Ve keza insanın elindeki ihtiyar pek dardır. Havassının en geniş hayal olduğu halde, o hayal akıl ve aklın semerelerini ihata edemez. Bunları, bu kadar büyük iken, nasıl daire-i ihtiyarına idhal edip, onlarla iftihar ediyorsun?

Ve keza şuurî olmaksızın, senin lehine ve aleyhine çok fiiller cereyan etmektedir. O fiiller şuurî oldukları halde, şuurun taalluk etmediğinden sabit olur ki, o fiillerin fâili bir Sâni'-i Zîşuur'dur. Ne sen fâilsin ve ne senin esbabın... Binaenaleyh mâlikiyet davasından vazgeç. Kendini mehasin ve kemalâta masdar olduğunu zannetme. Ve kat'iyen bil ki, sende sana yalnız noksan ve kusur vardır. Çünkü sû'-i ihtiyarınla, sana verilen kemalâtı bile tağrir ediyorsun. Senin hanen hükmünde bulunan cesedin bile emanettir. Mehasinin hep mevhubedir; seyyiatın meksûbedir.

KIBIR

إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا

Nisa / 36. ...Şüphesiz Allah, kibirlenen ve övünen kimseyi sevmez.

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ مُوسَى وَهَارُونَ إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ بِآيَاتِنَا فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُجْرِمِينَ

Yunus / 75. Sonra bunların arkasından Musa ile Harun'u âyetlerimizle Firavun'a ve cemaatine gönderdik. İman etmeyi kibirlerine yediremediler ve günahkâr bir kavim oldular.

وَلَا تَمَشْ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا

İsra / 37. Yeryüzünde kibir ve azametle yürüme! Çünkü sen asla yeri yaramazsın ve boyca da dağlara erişemezsin.

وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ

Lokman / 18. "Hem insanlara karşı avurdunu şişirme (kibirlenme) ve yeryüzünde çalılımla yürüme. Çünkü Allah övünen ve kuruntu edenlerin hiçbirini sevmez.

قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِإِيْدِي أَسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالِينَ

Sad / 75. Allah: "Ey İblis! O benim kudretimle yarattığıma secde etmene ne engel oldu? Kibirlenmek mi istedin? Yoksa yüksek derecelerde bulunanlardan mı oldun?" dedi.

إِنَّ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتِيهِمْ إِنْ فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرٌ مَا هُمْ بِبَالِغِيهِ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

MÜ'MİN / 56. Kendilerine gelmiş kesin bir delil olmaksızın, Allah'ın âyetleri hakkında mücadele edenlerin göğüslerinde ancak yetişemeyecekleri bir kibir vardır. Sen hemen Allah'a sığın. Çünkü her şeyi işiten ve gören O'dur.

وَأَنَّى كَلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِنُغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ وَاسْتَعْشَوْا ثِيَابَهُمْ وَأَصْرُوا وَاسْتَكْبَرُوا وَاسْتَكْبَرُوا

Nuh / 7. "Ben onları senin bağıslaman için her davet ettiğimde, onlar parmaklarını kulaklarına tıkadılar, elbiselerine büründüler, ısrar ettiler, kibirlendikçe kibirlendiler. "

HADİS...

* Ebu Said ve Ebu Hureyre radiyallahu anhümâ anlatıyorlar: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah Teâla hazretleri şöyle dedi: "Büyüklik ridâmdır, izzet de izarımdır. Kim bu iki şeyde benimle niza ederse ona azab veririm."

* İbnu Mes'ud radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Kalbinde zerre miktar kibir bulunan kimse asla cennete girmeyecektir!" buyurmuştu. Bir adam: "Kişi elbisesinin güzel olmasını, ayakkabısının güzel olmasını sever!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm da: "Allah Teâla hazretleri güzeldir, güzelliği sever! Kibir ise hakkın ibtali, insanların tahkidir" buyurdular."

* Bir diğer rivayette: "Kalbinde hardal tanesi kadar iman bulunan bir kimse cehenneme girmez. Kalbinde hardal tanesi kadar kibir bulunan kimse de cennete girmez."

* Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Yakışıklı bir adam Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek: "Ben güzelliği seviyorum. Gördüğünüz gibi bana güzellik de verilmiş. Kimsenin beni, ayakkabı bağı bile olsa bu hususta geçmesinden hoşlanmıyorum. Ey Allah'ın Resülü! Bu (haram olan) kibre girer mi?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm: "Hayır! buyurdular. Ancak kibr, hakkı ibtal, halkı tahkidir!"

* Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an cediti radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kıyamet günü, mütekebbirler küçük karıncalar gibi haşrolunurlar. Onları her yönden zillet bürümüştür. Cehennemde Bûles denen bir hapishâneye sevk edilirler Ateşlerin ateşi onları bürür. Cehennem ehlinin irinleri kendilerine içecek olarak verilir. Bu içeceğe tînetu'l-habâl denir."

* Selemetu'bnu'l-Ekvâ' radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kişi kendisini (halktan büyük görüp) uzak tuta tuta cebbarlar arasına kaydedilir de onların başına gelen musibete dâhil olur."

* Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resulûllah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İnsanlar, ya cehennem kömüründen başka bir şey olmayan ölmüş ecdadlarıyla övünmekten vazgeçerler, yahut da Allah katında, burnuyla pislik yuvarlayan mayıs böceğinden daha adi bir derekeye düşerler. Allah Teâlâ hazretleri sizlerden cahiliye kibrini temizledi. Artık o, muttaki bir mü'min yahut bedbaht bir,fâcirdir. İnsanların hepsi Hz. Âdem'in evlatlarıdır. Adem ise topraktan yaratılmıştır."

* İbnu Ömer radiyallahu anhümâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah, Kıyamet günü, büyüklere elbisesini sürüyenin yüzüne bakmayacaktır." Bir diğer rivayette: "Elbisesini çalımla sürüyene bakmayacaktır" denmiştir.

* İbnu Mes'ud radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim namazda izarını (gömleğini) çalımla yere degecek kadar uzatırsa, Allah onun ne günahını affeder, ne de onu kötü amellere karşı korur."

* Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bir adam, nefsinin hoşuna giden bir takım elbise içinde saçları da yapılmış olarak giderken yürüme sırasında kibre düşmüştü ki, birden yere battı. Kıyamet kopuncaya kadar orada zorlukla batmaya devam edecek."

* Câbir İbnu Atik radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kıskançlıktan bir nevi var ki Allah sever; bir kısmı da var ki Allah onu sevmez. Allah'ın sevdiği kıskançlık, kişinin (mehariminden haram kılınmış bir fiil görmesi ile) şüphe halinde duyduğu kıskançlıktır. Allah'ın sevmediği kıskançlık, şüphe olmadan kıskançlık duymasıdır. Aynı şekilde birkısım gurur vardır ki Allah hoşlanmaz, birkısım da var, Allah hoşlanır. Allah Teâlâ'nın sevdiği gurur, kişinin savaş sırasında ve sadaka verme esnasında nefesine güvenerek duyduğu gururdur. Allah'ın buğzedip sevmediği gurur ise, taşkınlık ve övünme sırasında duyduğu gururdur."

* Cübeyr İbnu Mut'im radiyallahu anh demiştir ki: "Benim hakkımda "Sende kibr var" diyorsunuz. Ben eşeğe binmiş, (dikişsiz) kumaşı (elbise olarak) sarınmış, keçiyi sağmış birisiyim. Üstelik Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana: "Bun(lar)ı yapan kimsede hiçbir kibir bulunmaz" buyurdular."

PIRLANTA

Kibir büyüklenme, kendini yüksek görme olarak ifade edilebilecek bir duygudur. İnsan fıtratına: İslâm'ın izzetini, Kur'ân'ın şerefini, Din'in haysiyetini, ulvî görülen şeyleri, cematini, ırzını, namusunu ve benzeri kıymetlerini korumak için yerleştirilmiştir. Bu duygu su-i istimâl edilirse geri tepen silah gibi kişinin aleyhine işleyerek azgınlığa, sapkınlığa ve küfre düşmeye sebep olur. Allah'ın sıfatı olan "büyük olmak" tan ferde tecelli edecek şey; Allah'ın İslâm'ın Kur'ân'ın ve Resûlullah'ın izzetini, şerefini ve haysiyetini koruma uğruna başını eğmemek, küfür adına yapılan herşeye karşı tavır alarak yüksekte bakmak, büyüklenmek, başını dikmektir. Tefekkürsüzlük ve düşüncesizlik neticesinde su-i isti'mâl edilen bu duygu çok zaman mü'minlerin aleyhine işlemiş, onların şirazeden çıkmalarına sebebiyet vermiştir. Kur'ân-ı Kerim âyetler ve misallerle bunu da anlatır.

"Bizimle karşılaşmayı, karşımıza çıkmayı, hayatın hesabını bize vermeyi düşünmemiş ve bizim karşımıza çıkacağına inanmamış o insanlar derler ki; Bizim üzerimize Allah'ın emirlerini getirecek bir melek olsaydı ya..." (2) Niye Nûh'a oldu, Mûsa'ya oldu, Muhammed'e oldu. Allah bir melek gönderse ya "Göndereceği adamı niye Ebu Talib'in yeğeni olarak gönderiyor?" Yahut "Rabb'imizi açıkça görsek ya. Eğer varsa varlığını bize açıkça gösterebilirsin."

Dünün ve bugünün zavallı kafiri hep aynı iddiadadır. Kâinatta hepsi ayrı bir hesap ve plânla, peşi peşine cereyan eden hâdiselerin O'nu gösterdiğini bilmez.. Dünyanın bir yerinde helozanlar çizen hortumun bir başka yerdeki vakımlar meydana getiren akıntılarla alâkalı olduğunu bilmez. Bu harikulade şeylerin bir hesap ve plânla insanları ikaz edip onları uyarmak ve Hakk'ı göstermek için Dest-i Kudret'ten gelen İlâhî ikazlar olduğunu bilmez.

Yerdeki karınca kadar değeri olmayan, sinek kadar işe yaramayan, onbeş yaşına kadar hayrını-şerrini tefrik ve temyiz edemeyen, bir küçük mikroba boyun eğen, çok defa burnunun ucunu bile göremeyen, ızdıraplar ve sıkıntılara düşer kalıp elemelere düşen, mütemadiyen çırpınıp heyecan ve helecanlar geçiren bu insanlar; kendilerini pek büyük görür, böbürlenir, kibirlenirler de utanmadan "Rabb'imiz bize görünse ya" derler. Allah'a karşı büyük bir edepsizlik ifadesi olan bu sözler devam eder. Cenâb-ı Mûsa'nın ümmeti de "Vallahi, Ya Mûsa biz sana îman etmeyiz. Bize bahsettiğin Allah'ı açıktan açığa görmeyince" (3) der. Fezaya giden adam, Atmosfer etrafında bir-iki tur atıp yere inince "Gezip, dolaştığım yerde Allah namına birşey görmedim" der. Mektepteki çocuklara dinsizlik ve îmansızlık telkin ederken "Beni görüyor musunuz? Görüyorsunuz. Çünkü ben varım. Allah var mı? Yok. Çünkü O'nu görmüyorsunuz" derler. Kendini büyük görmenin, kibirlenmenin, böbürlenmenin ve edepsizliğin ifadesi olan bu laflar ne kadar da birbirine benziyor.

O kafirler bilmiyorlar, bilmediklerini de bilmiyorlar. Varlık âlemini şu şehadet âleminden, hâttâ sadece görebildiklerinden ibaret zannediyorlar. Basit bir diyelaktikle onlara desek ki: "Aklın var mı? Duyguların hissiyatın var mı? Çekme ve itme kanunları var mı? Bunları gösterebilir misin? Şu galaksileri, yıldızları ve atomları birbirine bağlayan şey nedir? Aşk, muhabbet, şefkat nedir? Nedir kadını erkeğe bağlayan, birbirine çeken şey? Bütün bunları gösterebilir misin? Göremediğin, bana da gösteremediğin hâlde varlıklarına inanıyorsun. Ama buna rağmen, 'Ben görmediğime inanmam' diyerek, Cenâb-ı Hakk'ı inkara yelteniyorsun. Hâlbuki sen kibrinin, gururunun, enaniyetinin, nefsanîyetinin altında eziliyorsun..."

Hazret-i Adem'in karşısında, Cenâb-ı Nuh'un karşısında, Resûl-ü Ekrem'in karşısında tarizde bulunan kafirler ile bugünün fen ve teknik namına hakikatleri tahrif edip küfrünü telkine yeltenen kafir bu sorular karşısında ne diyebilecektir?

HÜVE

Cenab-ı Hakk'ın nimetlerini O'ndan bilmek.. ihsanları O'na izafe ederek hatırlamak bir şükr-ü manevidir. Bu da, o türden nimetlerin ziyadeleşmesine vesile olur. Onu görmezlikten gelmek ise nankörlüktür. Nankörlük de azab-ı ilahîyi gerektirir ve nimetin inkıtına vesile olur. Hususiyle "enaniyet asrı" diyebileceğimiz içinde yaşadığımız zaman diliminde, insanlar pöhpöhlenmek, övülmek için bahaneler arıyor.. her şey bir çalıma, kuruntu ve riyaya bağlanmış gidiyor, her yerde bir hevâilik hakim. Bu hevâiliğe karşı ciddi olmak iktiza ediyor.

Eğer insanın davranışları, azmi, cehdi ve tercihi herhangi bir şeyin meydana gelmesi için bir sebepten ve buna bir değer atfedilecekse bunu öbür aleme bırakmalı. Burada onlara değer atfettiğimiz zaman hiç farkına varmadan, işi o işin asıl sahibinden koparmış ve kendimize mâletmiş oluruz. Bunda da bir şirk-i hafî vardır. "Vallahu halakakum vemâ ta'melûn - Sizi de, yaptığınız şeyleri de yaratan Allah'tır." (Sâffât, 96) ilahî beyanı bize bunu ifade ediyor. Bu sebeple başkalarını takdir edenler, takdir ederken temkinli olmalı; hem fiilleri asıl sahibinden koparmamaları, hem de takdir ettikleri insana zarar vermemeleri açısından dikkatli davranmalı.

Bazen kendisine başarı isnad edilen şahıs öyle bir takdir karşısında dayanamayacak kadar zayıf, çelimsiz bir adam olabilir. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) böyle bir münasebetle "kardeşinin boynunu kırdın" diyor. "O yaptı, o etti, o mükemmel, o şöyle, eşi-menendi yok" şeklinde şeyler söylenince "onun boynunu kırdın" buyuruyor. Üstad Hazretleri de hem onları övmek suretiyle boyunlarını kırmamak, hem de başkalarında rekabet, kıskançlık ve haset hislerini tahrik etmemek için talebelerinde sadakat, samimiyet ve vefa arıyor. Onları keşif, keramet ya da harikuladeliklere değil, bu vasıfları elde etmeye ve mübalağalardan kaçarak herşeye rağmen vefalı olmaya çağırıyor.

Öyleyse, herşeyi silmeli, O demeli. "Ene"den vazgeçip "Hüve"ye bağlanmalı. Bütün meseleleri "Hû"ya irca etmeli. Gerçi, Üstad Hazretleri, "ene"yi yırt, "nahnü"yü göster diyor. Bu mülahazanın manası şudur: İlle de bazı işler, başarılar, muvaffakiyetler için bir sebep gösterilecekse heyet gösterilmeli, tek tek fertler değil de onların vifak ve ittifakıyla hasıl olan şahs-ı manevî nazara verilmeli.. Cenab-ı Hakk'ın tevfiğinin tahakkuku için vifak ve ittifak bir şart-ı adîdir mülahazasına bağlanmalı. Fakat, esas tevhîde ulaşma ene'yi yırtıp nahnü'den geçip Hüve'yi göstermekle olur. Temelde ene (ben), ente (sen), entüm (siz) ve nahnü (biz), bunların hepsi Hüve'ye bağlanmalıdır. Acz, fakr yolunun esası da budur:

Herşey Senden, Sen ganîsin Rabbim Sana döndüm yüzüm. ¹

BÜYÜKLÜK

Halkın teveccühüne karşı bazı şahıslar yanılabilir ve o makama lâyük olabilmek için riyaya, tasannuya düşebilirler.

Selman ve Amr b. Âs, Medain'de valilik yaptılar. Halkla o kadar bütünleşmişlerdi ki, bir defasında bir yabancı, hamal zannederek Hz. Selman'a yükünü taşıttırmıştı. Yolda görenler Hz. Selman'a "Emir Emir" diye ta'zimde bulununca, yabancı anladı ki, hamal zannettiği emirmiş; bu sefer de yaptığına pişman oldu.

Birinin boyu uzunsa, görünmemek için iki büklüm olacak. Mes'eleye bu zaviyeden bakmak

"BEN"

Kişi, kendi içerisinde hep kendi mevcûdiyeti hissettirme duygusuyla yaşıyorsa, bu bir riyakârlıktır. Yok, bu düşünce aklına bir an gelmiş ve hemen istiğfara sarılmışsa, o zaman bu, hava boşluğuna maruz kalma gibi birşeydir sayılır ve ona zarar vermez.

¹ Kırık Testi

“Ben” diyen insandan uzaklaşın. “Bu da’vâda benim yerim neresidir?” diyene, “gayyâ” deyin ve “yerini şimdiye kadar bilmiyorduk ama, şimdi öğrendik” ilâvesiyle suratına tükürün.

ÜÇ SINIF İNSAN KI..

Soru: “Üç sınıf insan var ki, Allah onlarla konuşmaz, onlara bakmaz ve onları azab-ı elim içinde bırakır. İhtiyar zinakâr, yalancı melik ve kibirli fakir” hadîsinde kişiler arasındaki vech-i münasebet nedir?

Cevap: Hepsinin hali, yaptıkları şeye ters. Zinayı genç yaparsa, “bedenine yenik düştü” denir. Ama bunu gençlik devresini atlatmış bir ihtiyar yaparsa, affedilir gibi değildir. Yalan her zaman çok çirkindir ama bunu bir devlet başkanı yaparsa, o topyekün bir toplumu sarsar. Kibir aslında kötüdür. Ama bu kibri yapan fakir olursa, o bütün bütün küstahlık etmiş olur.

BENLİĞİ TERKETME

Benliği ve benlik buudlu şeyleri terketmek çok önemlidir ve önemine binaen de üzerinde ne kadar durulsa yeridir. Zira kâmil insan olabilmenin birinci şartı budur. O ise, insan olmanın yegane gayesidir. Şeytan benlik ve enaniyet sebebiyle huzurdan kovulmuştur. Her halde, onun huzurdan kovulmasını netice veren şeyler, insanın huzura kabulüne sebep olacak değildir. Halbuki kâmil insan olma, Cenâb-ı Hakk’ın huzur-u hassına kabul demektir. İlim, irfan elde edilen mertebeye sadece buud kazandırabilir. Yoksa, bizzat manevî mertebe kazandıramaz. Zannediyorum ilmîne irfanına güvenip caka satanlar, ahirette bir çobandan farksız olarak haşrolacaklardır.

“BEN YAPTIM, BEN ETTİM...”

Çoğu zaman yaptığımız işlerde, şükürün bereketine mazhar olmak yerine, “ben yaptım, ben ettim..” gibi kelimelerle şirk kapılarını aralayabiliyoruz. Halbuki her insan, “beni de, davranışlarımı da yaratan Allah’tır” anlayışından hareketle, kendisine lütfedilen başarıları kendi nefsine mâl etmemelidir. Mesela; insanın, “yemek yedim” demesindeki “yeme” Allah’ın yarattığı bir şeydir. Yani onu ağızda çiğneme-öğütme, sonra mideye gönderme-hazmetme, daha sonra da yararlı kısımlarını alıp, diğerlerini dışarıya atma... gibi işler, bütünüyle iradenin dışında cereyan etmektedir. İşte insanın buna sahip çıkıp, “ben yedim” demesi akıl ve mantıkla izah edilemediği gibi, misalini verdiğimiz veya vermediğimiz bütün mazhariyetlerinde de, kendi dahlinin onda bir bile olmadığını görüp, “Allah’ın izniyle böyle oldu, Allah ihsan etti vs.” diyerek şükür kapısını açık tutması gerekir. Bu düşünce hem nimetlerin sağnak sağnak devam etmesine vesiledir, hem de şirk kapısının kapalı kalmasını sağlar. Böyle düşünüp ve bu düşünce üzerinde hayatı şekillendirme, şükre açık olma demektir.

Fakat insanın bu hakikata uyanması, onu kavrayıp hayatına mal etmesi zaman ister. Onun için insan, iç sezisiyle onu kavrayacağı, vicdanı inkişaf edip, söylediklerinin doğru olduğunu anlayacağı âna kadar, bunu bir prensip olarak kabul edip söylemeli ve bütün güzelliklerde hep O’nu kaynak bilip, O’na yönelmelidir.

SORU: HÜCÜMAT-I SITTE NEDİR. İZAH EDER MISINIZ?

Beşinci desise; insandaki en zayıf ve en tehlikeli olan enaniyet (benlik) duygusudur ve insanın mahiyetinden ilk defa sökülüp atılması gerekli olan bir şeydir. Zira benlik anafora kapılan talihsizlerin, hak ve hakikati görüp bilmesi ve gözleri bağlı olduğu için de yoldan, çıkmadan hedefe yürümeleri çok zordur. Bediüzzaman, "Ey kardeşlerim! Dikkat ediniz, sizi enaniyetle vurmasınlar, onunla sizi avlamasınlar. Hem biliniz ki, şu asırda eh-i dalâlet eneye binmiş, dalâlet vadilerinde koşuyor. Ehl-i hak, bilmeceburiye, ancak eneyi terk etmekle hakka hizmet edebilir. Enenin istimalinde haklı dahi olsa, madem ki ötekilere benzer ve onlar da onları kendileri gibi nefisperest zannederler, işte böyle bir hâl, hakkın hizmetine karşı bir haksızlıktır. Bununla beraber, etrafında toplandığımız hizmet-i Kur'aniye, eneyi kabul etmiyor, nahnü (biz) istiyor." sözleriyle bu şeytanî sığfata karşı bizi tetikte olmaya çağırır.

RİSALE...

Cenâb-ı Hakk'ın verdiği nimetleri söyleyip ilân ve tahdis-i nimet etmek, bazan gurura ve kibre incirar eder. Tevazu kasdıyla da o nimetleri ketmetmek iyi değildir. Binaenaleyhv ifrat ve tefritten kurtulmak için istikamet mizanına müracaat edilmeli. Şöyle ki:

Her bir nimetin iki vechi vardır. Bir vechi insana aittir ki insanı tezyin eder, medar-ı lezzeti olur. Halk içinde temayüze sebep olur. Mucib-i fahr olur, sarhoş olur. Mâlik-i Hakikî'yi unuttur. En nihayet kibir ve gurur kuyusuna düşürür.

İkinci vechi ise, in'am edene bakar ki, keremini izhar, derece-i rahmetini ilân, in'amını ifşa, esmasına şehadet eder. Binaenaleyh tevazu, ancak birinci vecihle tevazu olabilir. Ve illâ küfrani tazammun etmiş olur. Tahdis-i nimet dahi, ikinci vecihle manevî bir şükür olmakla memduh olur. Yoksa kibir ve gururu tazammun ettiğinden mezmundur. Tevazu ile tahdis-i nimet şöylece bir içtimaları var:

Bir adam hediye olarak bir palto birisine veriyor. Paltoyu giyen adama başka bir adam "Ne kadar güzel oldun." dediğine karşı "Güzellik paltonundur." dediği zaman, tevazu ile tahdis-i nîmeti cem'etmiş olur.²

BÜYÜK GÖRÜNME KÜÇÜLÜRSÜN

Ey enesi çifteli, kafası da kibirli! Şu mizanı bilmeli: Her adam için elbet cem'iyet-i beşerde, içtimaî binada, Görmek görünmek için şu mertebe denilen bir penceresi var.

Ger pencere, kamet-i kıymetinden yüksekse, tekebbürle tetâvül edecek, uzanacak. Ger pencere, kamet-i himmetinden alçaksa, tevazu'la tekavvüs edecek, eğilecek.

Kâmillerde, büyüklük makyasıdır küçüklük. Nâkışlarda, küçüklük mizanıdır büyüklük...³

KÜÇÜKLÜĞÜN MİZANI

Her adam için, heyet-i içtimaiyede görmek ve görünmek için mertebe denilen bir penceresi vardır. O pencere kamet-i kıymetinden yüksek ise, tekebbür ile tetavül edecek; eğer kamet-i kıymetinden aşağı ise, tevazu' ile tekavvüs edecek ve eğilecek.. tâ o seviyede görsün ve görünsün. İnsanda büyüklüğün makyası; küçüklüktür, yani tevazu'dur. Küçüklüğün mizanı; büyüklüktür, yani tekebbürdür.⁴

ŞEYTANIN MÜHİM BİR DESİSESİ

İnsana kusurunu itiraf ettirmemektir. Tâ ki, istiğfar ve istiâze yolunu kapasın. Hem nefis-i insaniyenin enaniyetini tahrik edip, tâ ki, nefis kendini avukat gibi müdafaa etsin; âdeta taksirattan takdis etsin. Evet şeytanı dinliyen bir nefis, kusurunu görmek istemez; görse de, yüz tevil ile tevil ettirir.

Nefsine nazar-ı rıza ile baktığı için ayıbını görmez. Ayıbını görmediği için itiraf etmez, istiğfar etmez, istiâze etmez; şeytana maskara olur.

Nefsini ittiham eden, kusurunu görür. Kusurunu itiraf eden, istiğfar eder. İstiğfar eden, istiâze eder. İstiâze eden, şeytanın şerrinden kurtulur. Kusurunu görmemek o kusurdan daha büyük bir kusurdur. Ve kusurunu itiraf etmemek, büyük bir noksanlıktır. Ve kusurunu görse, o kusur kusurluktan çıkar; itiraf etse, afva müstehak olur.⁵

ÜÇÜNCÜ HASTALIK: "GURUR"DUR.

² Mesnevi s:207

³ Sözler , Lemaat

⁴ Mektubat, Hakikat Çekirdekleri

⁵ 13. Lem'a

Evet, gururla, insan maddî ve mânevî kemâlât ve mehasinden mahrum kalır. Eğer gurur saikasıyla başkaların kemâlâtına tenezzül etmeyip kendi kemâlâtını kâfi ve yüksek görürse, o insan nâkîstir. Böyle insanlar, malûmat ve keşfiyatlarını daha yüksek görmekle, eslâf-ı izâmın irşadat ve keşfiyatlarından mahrum kalırlar. Ve evhama mâruz kalarak, bütün bütün çizgiden çıkarlar. Halbuki, eslâf-ı izâmın kırk günde yaptıkları bir keşfiyatı, bunlar kırk senede bulamazlar.

Arkadaş! Tahtel'arz yaptığım hayalî bir seyahatte gördüğüm bazı hakikatleri zikredeceğim:

Birinci hakikat: Arkadaş! Mâlik-i Hakikîden gaflet, nefsin firavunluğuna sebep olur. Evet, taht-ı tasarrufunda bulunan bütün eşyanın Mâlik-i Hakikîsini unutan, kendisini kendisine mâlik zannederek hâkimiyet tevehhümünde bulunur. Ve başkaları da, bilhassa esbabı, kendisine kıyasla hâkim ve mâlik defterine kaydeder. Ve bu vesileyle, Allah'ın mülkünü, malını kendilerine taksim ederek ahkâm-ı İlâhiyeye karşı muaraza ve mübarezeyle başlar.

Halbuki, Cenab-ı Hak tarafından insanlara verilen benlik ve hürriyet, ulûhiyet sıfatlarını fehmetmek üzere bir vahid-i kıyasî vazifesini görüyor. Maalesef, sû-i ihtiyarla hâkimiyet ve istiklâliyetle âlet ederek tam bir firavun olur.

Arkadaş! Bu ince hakikat, tam vuzuh ve zuhuruyla şöyle bana göründü ki:

Gaflet suyuyla tenebbüt eden benlik, Hâlîkî sıfatlarını fehmetmek için bir vahid-i kıyastır. Çünkü, insanlar görmedikleri şeyleri kıyas ve temsillerle bilirler. Meselâ, bir adam Cenab-ı Hakkın kudretini anlamak için bir taksimat yapar. "Buradan buraya benim kudretimdedir, bundan o yanı da Onun kudretindedir" diye vehmî bir çizgi çizmekle meseleyi anlar. Sonra mevhum hattı bozar, hepsini de ona teslim eder. Çünkü, nefis, nefisine mâlik olmadığı gibi, cisminde de mâlik değildir. Cismi, ancak acip bir makine-i İlâhiyedir. Kaza ve kader kalemiyle kudret-i ezeliye, bir cilveciği o makinede çalışıyor. Binaenaleyh, insan o firavunluk dâvâsından vazgeçmekle, mülkü mâlikine teslim etsin, emanete hıyanet etmesin! Eğer hıyanetle bir zerreyi nefisine isnad ederse, Allah'ın mülkünü esbab-ı câmideye taksim etmiş olacaktır.

NEFSE SESLENİŞ

Eski Said'in serkeş, müftehir, mağrur, ucblu, riyâkâr nefsinin susturan, teslimine mecbur eden Beş Fıkradır.

Birinci Fıkra: Mâdem eşya var ve sanatlıdır; elbette bir ustaları var. Yirmi İkinci Sözde gayet katî ispat edildiği gibi, eğer Her şey birinin olmazsa, o vakit her bir şey bütün eşya kadar müşkül ve ağır olur; eğer Her şey birinin olsa, o zaman bütün eşya bir şey kadar âsân ve kolay olur. Mâdem zemin ve âsumânı birisi yapmış, yaratmış; elbette, o pek hikmetli ve çok sanatkâr Zât, zemin ve âsumânın meyveleri ve neticeleri ve gâyeleri olan zîhayatlara başkalarına bırakıp işi bozmayacak, başka ellere teslim edip bütün hikmetli işlerini abes etmeyecek, hiçe indirmeyecek; şükür ve ibâdetlerini başkasına vermeyecektir.

İkinci Fıkra: Sen, ey mağrur nefsim, üzüm ağacına benzersin! Fahirlenme; salkımları o ağaç kendi takmamış, başkası onları ona takmış.

Üçüncü Fıkra: Sen ey riyâkâr nefsim! "Dîne hizmet ettim" diye gururlanma.

إِنَّ اللَّهَ لَيُؤَيِّدُ هَذَا الدِّينَ بِالرَّجُلِ الْفَاجِرِ

sırrınca, müzekkâ olmadığın için, belki sen kendini o recûl-i fâcir bilmelisin. Hizmetini, ubûdiyetini, geçen nimetlerin şükürü ve vazife-i fitrat ve farîza-i hilkat ve netice-i sanat bil, ucb ve riyâdan kurtul.

NÜKTELER

Mutarrif ibni Abdullah, Mühelleb'i gördü. Yeni ve güzel paltosuyla böbürlenir bir hal içinde idi. Mutarrif dedi ki:

-Ey Allah'ın kulu bu yürüyüş öyle bir yürüyüşdür ki, Allah ve Resulü ona öfkelenir.

Mühelleb:

-Beni tanıyor musun deyince Mutarrif şu cevabı verdi:

-Evet tanıyorum. Evvelin fasit bir meni, sonun murdar bir necis yığını! Sen bu ikisinin arasında bir necis hammalından başka bir şey değilsin.

TOPRAKTAN YARATILANLARA, KİBİR YARAŞMAZ

Hz. Ali Efendimiz, kendisine kibir hali olan bir gence şöyle buyurmuştur:

-“Ey genç! Her zaman mütevazi ol! Toprakta gelen insanın, toprak üstünde böbürlenip kibirlenmesi uygun olmaz.”⁶

KİBİR, İBADETİ; NEDAMET, GÜNAHI SİLER

Rivayette göre, İsrailoğullarından birisi 40 sene eşkıyalık yapmıştı. Bir gün, yanında havarilerden birisi olduğu halde, Hz. İsa (as) ile karşılaştı. Adamcağız:

-“Bu İsa Peygamberdir. Bu da havarilerinden bir zat. Artık ben bunlara katılayım da yaptığım günahları terk edeyim” der ve ardlarına takılır. Fakat havarinin yanında giderken:

-“Benim gibi adi bir adam, böyle bir zatın yanında yürüyebilir mi?” diye kendi kendini yerer. Diğer taraftan havari de:

-“Bu yol kesici de kim ki, benimle beraber yürüyecek” diye Hz. İsa'ya sokulur. Bunlardan biri kendini hakir, diğeri de büyük görmüş olur. Bunun üzerine Allahu Teala, İsa'ya (as) vahyeder:

- İkisine de söyle. İkisinin de geçmişlerini sildim. Kendini beğendiği için havarinin ibadetini yok ettim. Kendini küçük gördüğü içinde eşkıyanın günahını afvettim, yeniden amele başlasınlar.” Buyurur.

İsa (as), durumu onlara bildirir. Eşkıyayı da havarileri arasına alır...⁷

KALBE KİBRİ SOKMA

Bir gün Süleyman (as) yüzbinlerce insan, cin ve hayvan huzurunda öyle yükseldi ki, meleklerin göklerdeki tesbih seslerini duydu. Sonra öyle alçaldı ki, ayakları deniz sularına değmeye başladı. Bu sırada bir ses duydu:

-“Eğer Süleyman'ın kalbinde zerre kadar bir kibir olsaydı, onu yükselttiğim nispetten daha çok aşağı düşürürdüm...”⁸

GURUR MU, MAHCUBİYET Mİ?

Kendimizi bilmemenin bir neticesi olan gurur ve kibirden kurtulmak için şu hakikatı hatırdan çıkarmamız lazımdır:

⁶ Mehmet Dikmen “Latifeler” s:43

⁷ Mehmet Dikmen “Menkıbeler” s:15

⁸ Mehmet Dikmen “Menkıbeler” s:25

İnsan, Cenab-ı Hakk'a karşı hiçbir isyanda bulunmamış olsa dahi, şu koca kainatın insana musahhar edilmiş mahcubiyeti ona yetmeli ve başını öne eğerek onu gurur ve kibirden men etmelidir. Kainatı bize hizmetkar eden tecelliyat-ı esmayı tefekkür ettiğimizde Cenab-ı Hakk'ın bütün isimleriyle bizim imdadımıza koştuğu ve bizimle her an alakadar olduğu hakikatiyle karşılaşırız. Bu hakikat bizi bir kat daha mahcup eder ve artık gururlanma ve kibirlenme takatini kendimizde bulamayız.

Bu hakikatler, hiçbir günah ve isyanımızın olmadığı faraziyesi açısından izah edilmiştir. Halbuki nice günahların sahibi ve nice isyanların failiyiz.⁹

GİZLİ VE SİNSİ DÜŞMANLARIMIZ

Her insan, ruhun padişah, aklın ise vezir olduğu bir memleket hükmündedir. Bu memleketteki maddi ve manevi cihazatın herbiri kainat kadar belki ondan daha kıymetli bulunmaktadır. Mesela insan, ruhunu bu kainatla değiştirmedeği gibi, aklını da değiştirmez. Aynı şekilde, gözünü değiştirmedeği gibi, kulağını da değiştirmez.

Bu mükemmel memleket bazen çok gizli ve sinsî bazı harici düşmanların hücumuna uğramakta ve bir tek düşman, bu memlekete çıkarıp bütün ülkeyi müstemleke haline getirebilmektedir. Yani, ondaki umum kıymetli madenleri ve aletleri kendi hesabına işletebilmekte ve bütün duyguları kendine hizmetkar edebilmektedir.

Meselenin en garip ciheti şudur ki, bu şekilde istila edilmiş ve düşmanlar eline geçmiş bulunan memleketin sultanı, acı bir morfinle uyutularak, bu halden habersiz bırakılmakta, hatta düşman istilasından zevk duyacak deni bir halete sokulmaktadır. Şöyle ki:

Bahsi geçen düşmanlardan birisi kibirdir. Bir insan, kibre karşı acz-i mutlak ve fakr-i mutlak düsturlarıyla silahlanmaz ve Allah'ın yanında ne derece aciz ve fakir bir mahluk olduğundan gaflet ederse, bu şeni düşmanın insan ülkesi idaresi altına alması çok kolay olur. Kendisi bir tek düşman olmakla beraber, başta padişah olmak üzere bütün raiyeti ve orduları hükmü altına alan kibir, insan ülkesinin başına geçerek ayak ayak üstüne atmakta ve insandaki bütün cihanbaha latifeleri ve duyguları kendine hizmetkar edebilmektedir...¹⁰

ÇALIMLI YÜRÜME

Ebu Bekr-ül Huzeli (r.a.) der ki, "bir gün biz Hasan-ül Basri ile birlikte iken İbni Edhem caminin sultan mahfiline gitmek üzere yanımdan geçiyordu.üst üste binmiş bol kıvrımları topuklarına kadar sarkmış ve paltosunu kısa bırakan ipek bir cübbe giyiyor, çalimli çalimli yürüyordu. Hasan-ül Basri ona bir bakarak dedi ki:

-Aman, aman! Ne burnu havada, kurumlu, suratı asık ve kendini beğenmiş adam. Behey zavallı ahmak! Sen şükürü eda edilmemiş, hesaba gelmez, Allah'ın emri uyarınca kullanılmayan ve içindeki Allah hakkı ödenmemiş elbiseler içinde çalım satıyorsun. Onun her uzvunda Allah'ın ayrı bir nimeti varken azalarının her birini şeytana iltifat adına kullanıyor. Allah'a yemin ederim ki, sade ve gösterişsiz adımlar ile yürümek, hatta deli gibi sendeleyerek yürümek bu adam hesabına daha hayırlıdır"

İbni Edhem, kendisi için söylenen bu sözleri duydu. Geri gelerek Hasan-ül Basri'den davranışından ötürü özür diledi. Hasan-ül Basri ona dedi ki, "benden özür dileyeceğine Allah'a tevbe et. Sen Allah'ın şu Buyruğunu hiç duymadın mı?"

⁹ Mehmet Kırkinci "Nükteler" s:63

¹⁰ Mehmet Kırkinci "Nükteler" s:87

-“Yeryüzünde çalım satarak yürüme. Çünkü (adımlarını ne kadar sert bassan) ne yeri delebilir ve ne de dağların tepesine erebilirsin” (İsra / 37)

yine bir gün delikanlının biri Hasan-ül Basri'nin yanından geçiyordu. Üzerinde kırmızı renkli, alımlı bir elbise vardı. Hazret onu çağırarak dedi ki, “ey geçliğıyle böbürlenene ve görünüşünün alımlılığına tutkun âdemoğlu! Oysa ki, neredeyse kibir bedenini örtmek üzeredir ve amelin ile başbaşa kalmış gibisin. Yazık sana! Kalbini tedavi et, çünkü Allah kullarda sadece kalp sağlığı arar”¹¹

EŞEK TÜCCARI ŞEYTAN VE MÜŞTERİLERİ

Şeytan ateşten yaratılmıştır. Böyle yaratılışı O'na bazı hususiyetler de kazandırmıştır. Nitekim şeytan çeşitli kılık kıyafete girer, muhtelif görünüşlerde dolaşabilir. İsa (as) da bir gün eşek tüccarı kılığında görünmüştür. Kendisini hemen tanıyan Allah'ın Nebisi sormuş:

-“Ey şeytan, böyle eşek tüccarı kılığında nereye gidiyorsun?” tanındığını anlayan şeytan gerçeğı gizlemeyi ihtiyaç duymadan cevap vermiş:

-“Nereye olacak pazara gidiyorum!”

-“Ne yapacaksın pazarda?”

-“Şu eşekleri yükleriyle birlikte satacağım.” İsa (as) merak etmiş. Eşekleri yükleriyle birlikte kim alır diye sormuş:

-Eşekleri ayrı, yüklerini de ayrı satman gerekmez mi?

-“Hayır, eşeklerimin yükleri de kendileri gibi kıymetlidir. Eşeğı almak isteyenler yükünü de almak isterler. Onun için onları üzerindeki yükleriyle birlikte satacağım.” Hz. İsa büsbütün meraklanmış.

-“Ey şeytan, sen bu eşeklere ne yükledin ki, ikisini birden satacağına sanıyorsun? Eşeğın yükü çok mu kıymetli sanki?” demiş. Şeytan kakkahayı basmış:

-Sen, demiş, bu yükleri bilsen şaşıp kalırsın. Bilmiyorsun da onun için tereddüt ediyorsun.

-“Anlat bakayım neler yükledin eşeklerine.” Şeytan başlamış anlatmaya:

-“Şu birinci eşekte (hased), ikincisinde (kibir), üçüncüsünde (zulüm) yüklüdür.” Hz. İsa (as) daha çok meraklanmış:

-Ey şeytan, kim alır senin hased, kibir, zulüm yüklü eşeklerini? Deyince bir kakkaha daha atan şeytan:

-“Bak demiş, anlatayım kimler müşteri olacak, eşeklerimi yükleriyle birlikte satın almaya?” En öndeki eşeğı göstermiş:

-“Şu birinci eşekte hased yüklüdür. Bunu, bilginlere, azıcık ilim sahiplerine satarım. Zira bilginlerin bir kısmında hased arzusu zirvededir. Onlar kendileri gibi olan diğer bilginlere hased etmekten duramazlar. Hased ve kıskançlık onların en çok kullandıkları sermayelerdir. Bu eşek onlarındır.” Sonra ikinci eşeğı göstermiş:

-“Şu ikinci eşekte kibir yüklüdür. Bunu da cahil zenginlere satarım. Serveti çok, bilgisi az zenginler, çok kibirli olurlar. Başkalarını küçük, kendilerini büyük görürler. Kibirsiz duramazlar. Bu eşek de onlarındır.” Son eşeğı gösterirken de şöyle demiş:

---

¹¹ Kalplerin Keşfi, s:293

-Bu üçüncü eşekte ise zulüm yüklüdür. Bunu da salahiyet sahibi amirlere, hükümet büyüklerine satarım. Onlar vatandaşın istediklerini rüşvetsiz yapmazlar. İstedikleri zamana kadar geciktirirler. Zulümsüz duramazlar. Bu da onlarıdır.

Bunları dinleyen İsa (as) ellerini açıp Allah'a yalvarmaya başlamış:

-“Ey Rabbim, bu eşek tüccarlarına müşteri olmak istemeyenleri sen koru, hased, kibir, zulüm eşeklerine muhtaç eyleme.” Duayı işiten şeytan bağırmaya başladı:

-Ne yapıyorsun, ben kiminle alış veriş yapacağım, müşterilerimi kaçıracaksın?¹²

MEYDAN OKUYUCU

"Allah kibirle kasılan, kendini beğenmiş, övünüp duran kimseleri asla sevmez" (Kur'an-ı Kerîm, Lokman 18)

Her alanda dünyanın en büyük süper gücü olduğunu ortaya koymaya çalışan ABD, uzay çalışmalarında da üstünlüğünü perçinlemek için giriştiği uzay yarışında 1986 yılında "Challenger" uzay mekiğini hazırladı.

NASA tarafından hazırlanan ve adına da kendi büyüklüklerinin bir nevi ifadesi olan "Meydan Okuyucu" mânâsına gelen Challenger, projesi dışarıdan bakıldığında göz kamaştırıyordu. Zamanın ABD Başkanı Ronald Reagan, bu uzay mekiğine, dünyaya 'işte biz böyle büyüğüz, süperiz!' diyebilmek için bu ismi koymuştu.

Uçuş programı da öyle ayarlanmıştı ki, o gün Başkan Reagan, Senato'da konuşma yaparken mekik fırlatılacak ve binlerce kişi arasından seçilip uzaya gönderilen bir ortaokul öğretmeni hanımla Başkan arasında bir konuşma gerçekleştirilecekti.

Ama planlar tasarlandığı gibi gerçekleşmedi. Çünkü insanların yaptıkları planların ötesinde Mutlak ve Sonsuz Kudret Sahibi'nin planı farklıydı.

Tarihin ibret penceresinden görünen oydu ki, nice üstünlük taslayanlar, büyüklükleriyle kibirlenenler küçük bir sinekle veya karınca ile hatta görünmeyen bir mikropla yıkılıp gitmişlerdi.

Evet, tarih misliyle tekerrür ederek burada da aynı şey cereyan etti; herşeyin mükemmel işlediği zannedilirken asrın teknolojisi yüzbinlerin gözleri önünde kader-denk çizgisinde, kalkışından 72 saniye sonra büyük bir patlamayla paramparça oldu.¹³

ÜST OLMAK

Yahya Efendi isimli birisi, Niyazi-i Mısırî'yi devrin padişahına gammazlar. Niyazi-i Mısırî bir adaya sürgün edilir. Bir müddet sonra Yahya Efendi denilen şahıs da aynı akıbete uğrar ve aynı adaya sürgüne gönderilir. Tevafuken, aynı binada, Niyazi-i Mısırî'nin üzerindeki kata yerleştirilir. Niyazi-i Mısırî, Yahya Efendi'ye;

- Ne haber, der, sen de sürgüne geldin!

- Öyle, ama ben üst kattayım, diye cevap verir Yahya Efendi. Niyazi-i Mısırî, nükteyi patlatır:

- Ne fark eder? Tebbet de İhlas'ın üstünde...

İnsanların nerede oldukları değil, ne oldukları mühimdir. Halkın müthiş zaafı, insanları farklı şeylere talip olmaya itmiştir. Kalabalıklar makam sahiplerini efdal zannedince, insanlar faziletin değil, mansıbın talibi olma gafletine düşebilirler.

¹² Ahmed Şahin "Dini Hikayeler" s:95

¹³ Hadiselerin İbretli Dili, s:78

Aslında dünya adaletin bütününü tecelli ettiği, kusurdan hali bir diyar olmadığı için, burada birçok zirve insanın mahrumiyet ve mazlumiyet yaşadığı, hakkının takdir edilmediği vakidir. Ayrıca, cehennemlik bir meşhur veya makam sahibi olmanın çok da imrenecek tarafı yoktur ama, insanların bu noktada bir birinin zaafını beslediği de gerçektir. Asıl acısı, ilim erbabının aynı vartaya düşmesidir.

Tebbet, Ebu Leheb'ten bahseden bir suredir. İhlas Suresi, Kur'an'ın üçte birine denk tutulmuştur. Kur'an'daki sure sıralamasında İhlas, Tebbet'ten bir sonraki suredir. Niyazi-i Mısri, bu latif nükte ile, üstte olmanın, daha faziletti olmak mânâsına gelmediğini ifade eder.¹⁴

BEN CÖMERTİM DİYE GURURLANIYORDU

İnsan bazan nefsinin tuzağına düşer, oyununa gelir. Yaptığı iyilikleri, hayırları, himmetleri hatırına getiren şeytan ve nefis derler ki:

— Bak, sen bunca iyilik ve hayrın sahibisin. Senden iyi himmet eden, senden daha büyük yardımda bulunan, hayır hasenat yapan pek yoktur!

Bu gibi duygularla vartaya atmak istedikleri iyilik sahibi insana kibir vermek isterler, böbürlenmeye sevketmeyi düşünürler.

Şahıs bunları, elinin tersiyle iter de:

— Tevbe estağfirullah!.. derse kurtulur. Yoksa bu gibi hisler onu sel gibi alıp götürür. Bir de bakarsınız ki herkese kuş bakışı bakan mağrur bir iyilik sahibi çıkmış ortaya. Kimseyi beğenmez, kimsenin iyilik ve hayrına değer vermez. Varsa da yoksa da kendi iyilik ve hayrı. Kendi hizmet ve faaliyeti...

Ancak böyle kimseleri Rabbimiz bir imtihana uğratar, iyilikleri hürmetine kurtarmak ister. Bir olay, bir vaka onun ikaz olup irşadına vesile teşkil eder. İşte böyle olaylardan birini arz etmek istiyorum bugün sizlere.

Şurada burada iyilik edip, hayırlar yapmasıyla bilinen bir zat, bir gün evinde otururken düşünmeye başlar:

— Ben cömert bir adamım. Şuraya şu iyiliği, buraya bu hayrı yaptım. Benim gibi cömert biri mahallede yoktur!

Gariptir ki, şeytanın ve nefsin verdiği bu vesveseye itibar eden adam başlar gururlanmaya:

— Gerçekten de ben cömertim tekiyim! İşte bu sırada sanki kulağına sesler gelmeye başlar:

— Hayır, hayır, sen cömert değil, cimrinin tekisin!

Kalkar, ses devam ediyor, oturur ikaz durmuyor, evin içinde şöyle bir tur atar, ses yine devam ediyor:

— Hayır, hayır, sen cimrinin tekisin, boşuna kendini cömert biri olarak görme!

O sırada kapı çalınır, bir borçlusunu elindeki parayı uzatır.

— Borcumu biraz geciktirdim, kusura bakmayın, buyurun. Parayı hemen alır ve kendi kendine der ki:

— Tamam, cömertim biri olduğumu isbat etme zamanı geldi şimdi. Bu parayı götürüp bir fakire vereyim de ne kadar cömert olduğum belli olsun, kulağıma gelen sesi de böylece susturayım.

Hemen sokağa çıkar, muhtaç kılıklı birini araştırmaya başlar. Bir de bakar ki, yolun kenarında kırık dökük iskemleye ilişmiş bir fakir, gezici berberlerden birine tıraş olmaya çalışıyor.

— İşte der, tam muhtacını buldum. Adam sokakta tıraş olacak kadar muhtaç biri.

¹⁴ Mesel Ufku, s:92

Yaklaşır, elindeki parayı uzatır:

- Buyur, şunu al, sana ikramım olsun. Hırpani kılıklı adam paraya bakmadan:
- Benim, cimrilerin yardımına ihtiyacım yoktur! Der.

Duraklar, fakat cevabı da yapıştırır:

- Ben cimri olsaydım, ikramda bulunmazdım.
- Peki öyleyse, şimdi görürüz senin ne kadar cimri olduğuna, der ve ilave eder:
- Onu şu bizim berbere ver de bahşişimiz olsun.

Şaşırarak sorar:

- Hepsini de mi?

Fakir görünüşlü adam söylemek istediğini söyler:

— Ben demedim mi sen cimrinin tekisin diye. Baksana verdiğini o kadar büyük görüyorsun ki, bunun bir bahşiş olabileceğine akıl erdiremiyorsun. İki saatten beri seninle boşuna münakaşa etmiyormuşuz. Sen durmadan kendini cömert görüyordun, ben de durmadan seni cimrilikle ikaz ediyordum, meğer yanılmamışım.

Evine dönerken düşünmeye başlar:

— Rabbim sana şükrolsun ki, beni böyle bir zatla karşılaştırıp ikaz ve irşad ettin. Yoksa ben kendimi cömertin teki görecektim, yardımımla, hizmetlerimle gurura kapılacaktım.¹⁵

ALLAH'IN HAZİNESİNDE OLMAYAN NEDİR?

Ey mağrur ve mütekebbir yürüyen adam! Boşuna kibirlenme, gururlanma!

Zira sen şu aczinle, zaafınla, ne bir dağ yerinden oynatır, ne de boyunu dağın tepesine çıkaracak derecede uzatabilirsin!..Elinle ekmek yersin, ama karnından başka şey çıkar...Ağzınla su içersin, ama burnundan başka şey akar...Lezzetle yersin, ama elemle çıkarmaya mecbur kalırsın. Yediklerini çıkaramazsan durumun yüz karası, ibret aynası...Öyle ise neye kibirleniyor, neye gururlanıyorsun?..Senin kendi malın sandığın maharetlerin, kabiliyet ve istidatların senin malın ve faziletin değildir. Belki sana ita eden zatın ikram ve ihsanıdır bunlar. Neden ihsan edeni unutup da kendine mal ediyorsun? Bu bir haksızlık ve gasp değil midir? Bu halinle nasıl inkişaf edecek, ne yüzle Rabbinin diğer lütuflarını bekleyeceksin? Çünkü edilen ihsan ve ikramları nefesine mal ediyorsun. Sahibini inkâr ettiğin ikram davacı olmaz mı senden? Kendinde var olduğunu sandığın meziyet ve faziletlerin tümünde, aczini, fakrını, zaafını ve çaresizliğini anlayan bir tevazu içine girmedikçe, halinde hayır yoktur senin. Gel, kibri, gururu bırak, aczi, zaafı madalya olarak tak! Sende var olduğunu sandığın kabiliyet ve istidatların hepsinin de sahibini bil, ikram edeni bul. O'na kul ol! Bak, bütün ikram ve ihsanların sahibi olan Rabbimiz sevgili kulu Bayezid Veli'sine nasıl hitab ediyor:

— **Ey Bayezid! Benim huzuruma gelirken hazinemde bol bol bulunan ibadetlerle, ikramlarla, ihsanlarla, faziletlerle gelmeyi kâfi bulma. Bunların yanında benim hazinemde olmayanlarla gel!..**

Bayezid-i Veli düşünmeye başlar. En sonunda feryad eder:

— **Ey Rabbim! Senin hazinende olmayan var mı ki, ben o olmayanlarla geleyim?**

¹⁵ Ahmed Şahin “Olaylar Konuşuyor” s:58

Ah yıkılası ağbılık. Ah yıkılası saltanat. Ah yıkılası makam mansıp sevgisi. Ah yıkılası şirk ifade eden, yaptım, ettim, çattım, kurdum, verdim, ettim, eyledim. Haşaaa! Haşaaa! Ve kella. Yapan oyudu, eden oyudu, eyleyen oydu. Hey gidi günler böyle düşünüyorken nerelere düştük. Düşünüyorken düşlere takılıp kaldık. Düşünüyorken sürçtük. Hey gidi günler. Nesibe gibi aydınlı günlerimiz. İbni Hüzafe gibi yürektendi. Babasının evinden kovulduğu zaman çok şükür resulullah'a gitme yolunu buldum deyen Hüzeyfe kadar mesuttu. Hamza'nın günleri kadar fütursuz pervasızdı. Ali'nin günleri kadar ten sevdasından, ceset sevdasından, rahat ve rehavetten uzaktı...

SİNEĞİN HAYALI

Sineğin biri kendini fevkalâde bir şey sanırdı.

Kendi kendine: "Şüphesiz ki ben bu devrin zümrüdü anka kuşuyum, benden daha üstün kimse olamaz." derdi. Bir gün bir eşeğin sidiğinin içinde bulunan bir saman çöpüne kondu. Eşeğin sidiğini uçsuz bucaksız bir deniz, saman çöpünü gemi, kendini de kaptan sandı.

"İşte bu bir okyanus, bu da benim mükemmel gemim ben de dünyanın denizler aşan en büyük kaptanıyım." diye karar verdi kendi kendine gururlandı koltuklarını kabarttı.

- **Ey gizlice heva ve hevesini tazeleyen kimse, imanını tazele, yalnız bu sadece dille olmasın. Heva ve heves tazelenip durdukça iman taze değildir, çünkü heva iman kapısının kilididir.**
- **Kalemin rüzgardan kağıdın sudan olursa ne yazarsan yaz derhâl yok olur.¹⁷**

ŞİİR.....

Şaşarım o kimseye ki, kalıbıyla kibirlenir.

O ki, doğmadan önce fasid bir menidir.

Bugün hayatta güzeldir, fakat yarın ölünce,

Olur kabrinde murdar bir cife

Arkadaşımız vardır, muhalefet etmeğe Haris'tir.

Hatası pek çoktur, sevapları ise azdır.

İnatçılıkta pislik böceğinden beterdir,

Yürürken de kargadan daha kibirlidir.

Dedim ki "benzerim yoktur" deyip kibirlenene

"Niçin tevazu göstermezsin, bakarak çıktığın yere!"

Ey kibirli ki, olmaz Allah'a ram,

Biz balçıktanız, olsun sana selam.

Bu dünya hayatı boştur, fanidir,

Değil mi ki, ölüm var, herkes müsavidir.

